

Ефективна комунікація	Самоконтроль	Емпатія	Кооперація	Розв'язання проблем	Запобігання та розв'язання конфліктів	Асертивність	Самооцінка, самоповага	Повага до прав людини	Гендерна чутливість	Активне громадянство

Характер людини

Мета

Мотивувати учнів до самовдосконалення, обрання гідних зразків для наслідування.

Очікувані результати

Наприкінці заняття учні:

- *пояснюють*, як формується характер людини;
- *називають* ознаки хорошого характеру;
- *розповідають* про людей, які можуть бути взірцем для наслідування.

Обладнання і матеріали

- Класна дошка і кольорова крейда або фліпчарт і фломастери.
- Комп'ютер, доступ до Інтернету, мультимедійний проектор (*бажано*).

Що підготувати заздалегідь

- Роздрукувати Роздаткові матеріали для учнів і Додаток для вчителя (*розрізати його на смужки*).
- Плакат «Риси характеру».
- Перевірити презентацію та відео до теми.

Орієнтовний план уроку

Стартові завдання	12 хв.
Вправа «Від чого залежить характер людини»	7 хв.
Руханка «Австралійський дощ»	4 хв.
Бесіда «Хороший характер»	6 хв.
Робота в групах	7 хв.
Підсумкові завдання	9 хв.
<i>Усього тривалість</i>	<i>45 хв.</i>

Стартові завдання (повторити попередній матеріал і перейти до нового)

1. Зворотний зв'язок із минулого заняття. Запитайте дітей: «Про що ми говорили на минулому уроці»? Вислухайте відповіді бажаючих, підсумуйте їх.
2. Повторення правил. Запитайте учнів, яких правил дотримуватися легко, а яких — складно.
3. Назвіть тему уроку: «Сьогодні ви дізнаєтеся, що таке характер, як він формується, який характер називають хорошим».
4. Інформаційне повідомлення (пояснити термін «характер»)

Слово вчителя: «Психологічні особливості людини виявляються в її характері. Слово «характер» у перекладі з грецької означає «печатка» або «відбиток». Характер виявляється у стосунках людини з оточенням та її вчинках. Наприклад, Максим — відповідальний, на нього завжди можна покластися, а Костик — легковажний, йому краще нічого не доручати. Оксана — сором'язлива і трохи відлюдькувата, а її сестра Марічка — дуже товариська».

4. Вправа на знайомство. Роздайте учням по два стікери і запропонуйте їм на одному написати рису їхнього характеру, яка їм подобається, а на іншому — яка не подобається.

- Запропонуйте по черзі зачитати свої стікери прикріпити їх на плакаті «Риси характеру» в одній із колонок:
- ставлення до себе (*скромний, хвалюватий, самокритичний, честолюбний...*);

- ставлення до інших людей (*тактовний, ввічливий, співчутливий, брутальний, нахабний...*);
- ставлення до праці (*старанний, пунктуальний, безвідповідальний...*);
- ставлення до речей (*ощадливий, акуратний, марнотратний, неохайний..*).

Підсумуйте: «Риси характеру виявляються в наших вчинках і стосунках з людьми. Кожен із нас має певні риси характеру».

Вправа «Від чого залежить характер людини» (ознайомитися з основними гіпотезами формування характеру)

1. Попросіть учнів виконати Завдання 1 у Роздаткових матеріалах для учнів.

Завдання 1

Психологи довго дискутували, від чого залежить характер людини — від її властивостей чи набутих у процесі виховання. Одні доводили, що вирішальними є спадкові чинники (характер, як у дідів). Інші, навпаки, приклад дідів мабуть, обстоювали ключову роль виховання, вважали вплив спадковості несуттєвим.

У XX ст. виник напрям гуманістичної психології. Його представники переконані, що люди самі обирають, як їм жити і як бути. Місія суспільства і виховання, вважають психологічними, полягає в тому, щоб створити сприятливі умови для розвитку особистості незалежно від її початку.

Прочитай історію Митіона Х. Ерісона: «Кінь на дорозі» і дай відповідь на запитання вивку історії.

Кінь на дорозі

Кінь Ерісон був підлітком, до них у двір забрав чужий кінь. Він був майже жовтий, хоча йому можна було б і дозволити, щоб це був кінь. Усе ж Ерісон вирішив спробувати повернути його.

Він сів на землю і поїв на дорозі. Час від часу він звергав з дорозі, щоб поїдати травичку на найближчому лузі. Тоді Ерісон міг би повернутися до двору.

Врагів-герців кінь забавляв у двір сусідів, що жили за кілька миль від родини Ерісонів. Єдиний.

Єдиний випадок, коли Ерісон змінив свою коня, відбувся в хліві, що той повернув його і запитав: «А не ти допоміг, що це ти зробив?» Ерісон відповів: «Я не знав, як його діти. Але він сам не чужий кінь. Мені треба було лише не дати йому звергати з дорозі».

• Яку гіпотезу формування характеру (спадковість, виховання, самовиховання) ілюструє ця історія?
 • Хто допомагає дітям не звергати з правильної дорозі?

198

Запитання для обговорення:

- Яку гіпотезу формування характеру (*спадковість, виховання, самовиховання*) ілюструє ця історія?
- Якою мірою характер залежить від самовиховання? (*Найбільшою.*)

- Хто, на вашу думку, допомагає дітям не сходити з правильного шляху? (*батьки, вчителі, добрі друзі*)

Підсумуйте: «Творче «Я» має відчутно впливає на розвиток вашої особистості та формування характеру».

Руханка «Австралійський дощ» (запобігти втомі)

- Запропонуйте учасникам стати в коло і проведіть руханку «Австралійський дощ».

Слово вчителя: «Друзі, чи знаєте ви, що таке австралійський дощ? Якщо ми будемо уважними, то почуємо, який він. Я показуватиму рухи, а ви повторюватимете їх по черзі лише після того, як ваш сусід справа почне виконувати цей рух.

- В Австралії піднявся вітер (терти долоні).
- Починає накрапати дощ (клацання пальцями).
- Дощ посилюється (почергове плескання по грудях).
- Починається справжня злива (плескання по ногах).
- А ось гроза, справжня буря (тупотіння ногами).
- Але що це? Буря почала вщухати (плескання по ногах).
- Злива перетворюється на дощ (плескання долонями по грудях).
- Рідкі краплі падають на землю (клацання пальцями).
- Вщухає вітер (терти долоні).
- Сонце (руки догори)».

Бесіда: «Хороший характер» (пояснити ознаки хорошого характеру)

Слово вчителя: «В юності люди шукають взірці для наслідування, намагають-

ся бути схожими на своїх друзів, батьків, молодіжних кумирів. Тому важливо навчитися розрізняти позитивні і негативні риси характеру, щоб обирати гідні моральні орієнтири».

1. Запропонуйте учням по черзі вголос зачитати ознаки хорошого характеру із Роздаткових матеріалів для учнів.

Запитання для обговорення:

- Пригадайте реальну людину, літературного персонажа чи героя фільму, який може стати взірцем для наслідування. Назвіть позитивні риси його характеру.

Підсумуйте: «Люди з хорошим характером роблять наш світ кращим, тому треба намагатися розвивати в собі такі ж риси».

Робота в групах (навести приклади людей, які можуть бути взірцем для наслідування)

1. Об'єднайте учнів у 4 групи («зима», «весна», «літо», «осінь»).
2. Запропонуйте групам скласти і представити словесний портрет реальної

людини чи літературного персонажа, про якого можна сказати, що в нього хороший характер і він може бути взірцем для наслідування (Завдання 2 у Роздаткових матеріалах для учнів).

3. Роздайте учням по одному афоризму із Додатку 1.1. і запропонуйте по черзі зачитати їх та сказати, чи згодні вони з цим висловом.

Підсумкові завдання (закріпити набуті знання)

1. Зачитайте підсумки:

- Важливу роль у житті людини відіграє характер. Він виявляється у її стосунках з оточенням та у її вчинках.
- Спадковість і соціальне оточення людини роблять свій внесок у формування характеру, однак вплив творчого «Я», самовиховання набагато сильніший.
- Люди з хорошим характером мають спільні риси: демонструють повагу, викликають довіру, вони справедливі, турботливі і є добрими громадянами.

2. Домашнє завдання (*діти виконують за бажанням*)

- Запропонуйте учням подивитися фільм «Із 13 у 30» до наступного уроку.

<http://autta.org.ua/ua/materials/material/lz-13-v-30/>

3. На завершення подивіться відео «Добро повертається».

<http://autta.org.ua/ua/materials/material/Dobro-zavzhdi-povertaietsya/>

Хороший характер — багатство на все життя (Гезлітт)
Твердий характер має поєднуватися з гнучким розумом (Вовенарг)
Людина без характеру — наче годувальниця без молока, солдат без зброї чи мандрівник без грошей (Петье)
Людина, яка не може керувати собою, нездатна керувати іншими (Пенн)
Чиста совість не боїться бути на людях, а нечисту лякає і самотність (Сенека)
Живи у злагоді зі своєю совістю, і хай люди кажуть усе, що їм заманеться (Сервантес)
Обов'язок — це любов до того, що сам наказуєш собі (Гете)
Свобода означає відповідальність. Ось чому багато людей бояться її (Бернард Шоу)
Достатньо вважати себе рабом, щоб бути ним (Ален)
Рабство може принизити людей настільки, що вони починають любити його (Вовенарг)
Здатність червоніти — найбільш характерна і найбільш людська з усіх людських властивостей (Дарвін)
Хто такий цинік? Людина, яка знає ціну всьому, але не знає цінностей (Уайльд)
Хоча в пошуках прекрасного ми подорожуємо по всьому світу, ми повинні мати його в собі, інакше нам його ніколи не відшукати (Емерсон)
Досить миті, щоб стати героєм, але необхідне ціле життя, щоб стати гідною людиною (Брюла)
Хто прагне багато досягти, той має ставити високі вимоги (Гете)
Бажання — батько думки (Шекспір)
Щоб дійти до мети, треба насамперед іти (Бальзак)
У житті слід намагатися випереджати не інших, а самого себе (Бекон)

Якщо я бачив далі за інших, то це тому, що стояв на плечах велетнів (Ньютон)

Хто не любить свободи та істини, може стати людиною могутньою, але великим він ніколи не буде (Вольтер)

Великі люди – це зміст книги людства (Геббель)

Якщо ти розгніваний, полічи до десяти, перш ніж говорити; якщо ти дуже розгніваний, полічи до сотні (Джефферсон)

Звертайтеся до благородних спонукань (Дейл Карнегі)

Ніжними словами і добротою можна на волосинці вести слона (Сааді)

Там, де всі горбаті, прекрасна постава стає потворною (Бальзак)

Прекрасне не потребує додаткових прикрас – над усе його прикрашає саме відсутність їх (Гердер)

Споглядання краси пробуджує дуже сильне почуття співпереживання і любові до людей (Кавабата)

Цінуй гроші рівно настільки, наскільки вони на те заслуговують: вони гарні слуги і кепські хазяї (Дюма – син)

І друзів, і недругів треба судити рівною мірою (Менандр)

Вкрай безглуздо засуджувати те, чого не знаєш (Публілій Сір)